

A csapatok hadtápkiképzésének tapasztalatairól

Tóth József őrnagy

A csapathadtáp alegységek és katonák kiképzését 1987. év őszén új követelmények szerint módosítottuk. Az új program tartalmában és a felkészülés módszerében is megváltozott.

A módosítások elsődlegesen azt a célt szolgálták, hogy a hadtáp alegységek (katonák) béke és háborús feladatokra való felkészítése a korábbinál szervezettebbé, tartalmasabbá váljon, és a magasabb követelmények kielégítésére is alkalmas legyen.

A módosított felfogás a kiképzés tervezésében is jelentős változtatást igényelt. Ma a kiképzés tervezésének lényege az, hogy minden parancsnok hadtáphelyettes és a kiképzés tervezésében érintett főnök az Összkövetelményi Program előírásait valamennyi követelmény, elvárás figyelembevételével, azok megvalósítása érdekében bontsa fel részfeladatok szerint, olyan alapvető követelmények alapján, hogy a csapatgyakorlatok idejére a sorállomány is képes legyen begyakoroltan megvalósítani azt, együttműködésben a csapatokkal.

Tapasztalataim szerint a kiképzési feladatok végrehajtása nem mindenütt tükrözi az ilyen tervezési felfogást. Sok helyen formális a csapat hadtáपालegységek és a csapatok kiképzési tervei közötti összhang. Különösen a zászlóalj hadtáp alegységek kiképzésének tervezésénél tapasztalható ez. Ott is a fő hiba, hogy még nem mindenütt tudják eredményesen kihasználni azt a lehetőséget, ami a zászlóalj hadtáp alegységek és a harci alegységek együttes kihelyezésében rejlik a kiképzési bázisra, illetve gyakorlóterekre.

Másik hiba a tervezésben, mely helytelen gyakorlathoz is vezet, hogy túlzottan tömörítettek, amelyek következtében a tárgykörök minőségi átvétele és részletes végrehajtása szenved csorbát. Fogyatékoság még, hogy az egyes foglalkozások tervezésénél igen kevés figyelmet fordítanak a foglalkozások anyagi megalapozására, előkészítésére. Sok helyen, elsősorban kényelmi okokból elhanyagolják a központilag biztosított és meglévő szemléltető eszközök, kiképzési segédanyagok alkalmazását.

A hadtáp tisztí továbbképzési foglalkozások témakörének megválasztásában — a soron következő gyakorlatra vagy rendezvényre való felkészülés kivételével — bizony még sok esetben sablonosság tapasztalható,

szinte évről-évre ugyanazon tárgykörökkel foglalkoznak. A tiszti önképzéseket ma már általában mindenütt megtervezik, de témakörük gyakran erőltetett, nem a személyhez van szabva, és sok helyen igen nagyot „ragadnak” a követelménytámasztásban. Az önképzések végrehajtásában évek óta nincs előbbrelépés, maradéktalanul szinte sehol sem teljesítik a tervezett önképzési feladatokat. Ez pedig véleményem szerint csak az érintett személyen és közvetlen előljárójának igényességén és következetességén múlik. Az önképzéses továbbképzés irányát a tiszttel fejlődésének követelményei és az érdeklődés tökéletes összehangolásával kell tervezni, szervezni, mindenkor a reális végrehajthatóság figyelembevételével.

Tapasztalatom szerint a lefolytatott tiszti továbbképzési foglalkozások színvonala viszont örvendetesen, folyamatosan emelkedik. A foglalkozásvezetők felelősségteljes hozzáállása, magas követelmények szerinti felkészülése, igényes foglalkozás-vezetése eredményeként a hadtápi tisztek háborús feladatainak elméleti ismerete általában jó színvonalon áll. A gyakorlati ismeretek, egyes típusfeladatok kivételével (mint a hadtápi alegységek, egységek telepítése, áttelepítése, anyagátadás-átvétel szervezése, vezetése stb.) már több helyen csak általánosak. Ennek ellenére a hadtápi tisztek csapatoknál történő továbbképzése a kitűzött célokat eléri. Tisztjeink továbbképzése megnyugtató módon fejlődik, a lefolytatott foglalkozások színvonala állandóan magasabb.

A *hadtápi tiszthelyettesi továbbképzés* (kiképzés) csapatoknál kialakított rendszere, tartalma és módszere is kedvező feltételeket nyújt azok fejlődéséhez. A hadtápi tiszthelyettesek szakkiképzési foglalkozásainak magasabbegységenkénti összevonása jól bevált módszer. Biztosítja szakszolgálati áganként az aktuális témák napirendre tűzését, a célkitűzéseknek megfelelő ismeretanyag közvetlen átadását, a felmerülő problémák együttes értelmezését és a megoldásukra vonatkozó helyszíni döntések egységes értelmezését, ezzel a közvetett ismeretközléssel járó félreérthetőségek elkerülését. Tapasztalatok szerint a hadtápi tiszthelyettesek szakmai továbbképzési foglalkozásai mindenütt fontos helyet foglalnak el elméleti és gyakorlati felkészültségük színvonalának emelésében.

Tiszthelyetteseink általános katonai kiképzési, szakharcászati továbbképzési színvonala, szervezettsége már több kívánnivalót hagy maga után. Általános katonai kiképzésük megszervezése alakulatonként változó, de általában az előírásoknak megfelelően a csapatok tiszthelyettesi állománya — szakbeosztásuktól függetlenül — összevontan, együtt vesz részt központilag szervezett foglalkozásokon. Néhány helyen az is tapasztalható, hogy a hadtápi tiszthelyettesek általános katonai továbbképzését a hadtápi törzseknél nem tervezik, hivatkoznak arra, azt úgylis a csapatfőnök tartja kézben. Ezért alakulhat ki aztán olyan helyzet, hogy ahol a törzs következetesen és jól vezeti a tiszthelyettesek továbbképzését, ott a hadtápi tiszthelyettesek felkészültségi színvonala is általában megfelelő, vagy jó, ahol elhanyagolják, ott a hadtápi tiszthelyettesek általános katonai ismeretei is nagyon hiányosak.

Megjegyezném azt is, hogy a csapatoknál összevontan tartott továbbképzési foglalkozásokról az „állandó elfoglaltságú” hadtápi tiszthelyettesek (beszerző, főszakács, felcser) gyakran hiányoznak és az esetek többségé-

ben ez előjáróik hozzájárulásával történik. Szemlék, ellenőrzések alkalmával lefolytatott vizsgáztatásokon ennél a kategóriáknál tapasztalható aztán a gyengébb elméleti és gyakorlati felkészültség is.

A hadtáp tiszthelyettesek szakharcászati továbbképzésének eredményessége is rendkívül változó. Igen kevés helyen tapasztalható részükre célirányos, módszertani foglalkozás tervezése, szervezése vagy egyáltalán, ilyen felkészítés jellegű foglalkozás megtartása. Több helyen tapasztalható és ez helyes, hogy a hadtáp tiszthelyettesek a sorállománnyal együtt vesznek részt a szakharcászati foglalkozásokon. Azonban ezeken a foglalkozásokon sem teljes a tiszthelyettesi állomány részvétele. Más elfoglaltságra hivatkozva sokan hiányoznak és gyakran előforduló eset, hogy a szakharcászati foglalkozásokról is rendszeresen, mindig ugyanazon személyek vannak távol.

A hadtáp tiszthelyettesek továbbképzésének színvonalát nagymértékben csökkenti az a körülmény, hogy állományuk összetétele — felkészültségüket, rendfokozati arányukat vizsgálva — rendkívül vegyes. Azonos, — főleg az összevont szakmai továbbképzési — foglalkozásokon általában együtt vesz részt a sokéves szakmai tapasztalattal, gyakorlattal rendelkező hivatásos és továbbszolgáló tiszthelyettes, valamint sorállományú, de tiszthelyettesi beosztásban tevékenykedő tisztos vagy honvéd is.

Nyilvánvaló, ilyen körülmények között nagyon nehéz megtalálni és alkalmazni azt a legjobb módszert, amellyel e nagy szintkülönbség áthidalható, illetve a szükséges ismeretanyag mindenkinek egyformán és jól alkalmazhatóan átadható legyen.

Már több helyen észlelhető az a helyes törekvés, mely szerint a tiszthelyettesi csoportokat megosztják, felkészültségi, beosztási (rendfokozati) szintjük szerint. Így lehetőség van más-más módszer alkalmazására. Egyik helyen egy összevonás keretében megoldható az időemelés és „alapozó” jellegű szabályzat — rendelet — ismereti foglalkozások megtartása, illetve a célirányos továbbképzési foglalkozások lefolytatása és a kettő összekapcsolása. Másik helyen pedig — a képzettségnek és igényüknek megfelelő — magasabb színvonalú konkrét tiszthelyettesi szakkiképzés megtartása. Mindenesetre keresni és mielőbb meg kell találni azt a legjobb módszert, amelynek alkalmazásával tiszthelyetteseink továbbképzési foglalkozásain a kitűzött cél magas követelmények szerint megvalósítható legyen.

A hadtáp alegységek (katonák) kiképzésének szabályozására 1967-ben kiadott Összkövetelményi Programban időközben több változtatásra volt szükség. E változtatások a szárazföldi csapatoknál elsősorban az alapkiépzés rendszerét, valamint a fegyvernemi és szakcsapatok hadtáp alegységeinek kötelék kiképzését érintette.

Az eddigi tapasztalatok felhasználásával összeállított új Összkövetelményi Program — első lépésként — a szárazföldi csapatok alegységei (katonái) részére ez év közepén kiadásra került.

Ez az új Összkövetelményi Program — már egy lefuttatott kiképzési időszak tapasztalatai szerint — jobb áttekinthetőségénél, konkrétabb és megfoghatóbb tartalmánál fogva jelentős segítséget nyújtott a csapathadtáp alegységek és katonák magasabb színvonalú kiképzésének tervezéséhez, szervezéséhez és lefolytatásához.

A kötelékkiképzés szakharcászati, alaki és komplex foglalkozásai tervezésének végrehajtásában megengedett variációk lehetőséget biztosítanak különböző foglalkozások összevonására és azoknak több hadtáp alegységgel, csoporttal való közös megtartására,

Az új Összkövetelményi Program előírásai szerint egy időszakban már lefolytatott kiképzés helyzete egyik magasabbegységünkénél a közelmúltban megtartott HM felügyeleti szemle kiképzési ellenőrzésének tapasztalatai alapján az alábbiak szerint elemezhető.

A csapathadtáp alegységek sorállománya kiképzésének tervezésénél, szervezésénél a régi és új Összkövetelményi Program előírásait is figyelembe kellett venni. A magasabbegységben belül a két évre készült kiképzési tervek általában visszamenőleg egy időszakra tartalmazzák a régi Összkövetelményi Program szerint lefolytatott kiképzés követelményeit, és két időszakra tartalmazzák az új program előírásait. Ez esetben a két éves terv ily módon való elkészítése kimondottan csak adminisztrációs jelleggel bírt azért, hogy elszámoljanak a sorállomány eddig végzett kiképzési munkájáról. Lényegében ez az előző évi kiképzési terv utolsó időszakának automatikus átmásolását jelentette az új tervbe. Véleményem szerint célravezetőbb lett volna, ha az új Összkövetelményi Programban meghatározott feladatokat előre, soronkövetkező kiképzési időszaktól kezdődően a további második és harmadik időszakra is tervezték volna. Természetesen a kiképzési tervek ettől függetlenül megfeleltek a követelményeknek, lehetett szervezni, vezetni belőlük a hadtáp kiképzést.

A kiképzési tervek tanulmányozása során látható volt, hogy az Összkövetelményi Program előírásait helyesen, jól értelmezték és a kiképzés tervezésénél helyesen dolgozták fel azokat. A legtöbb helyen kötelezően előírt tárgykörökkel jól el tudtak számolni úgy az időszakos kiképzési tervben, mint a havi (kéthetes) tervekben.

A hadtáp alegységek és katonák alakiképzésében az új rendszer — néhány speciális szak kiképzési ág (feladat) kivételével — a szakalapozás végrehajtását a bázis kiképzés helyett a csapatra bízta. Ez a módszer, néhány nem általános fogyatékosága mellett igen sok pozitív tulajdonsággal rendelkezik. Ebben a legfontosabb, hogy a csapat saját magának képezi ki a hadtáp katonákat és a legalapvetőbb fogalmakkal egyidőben tudja adni az alakulat sajátosságával kapcsolatos kötelezettségeket is. Az alak kiképzés végrehajtásának fogyatékoságára utal az a tapasztalat, hogy a vizsgált magasabbegység egységeinél néhol problémák vannak az alakisággal, a szabályzatismerettel. Egyes egységnél meglehetősen pongyola volt a hadtáp katonák alakisága és öltözete. Ez arra utal, hogy nem mindenütt folyt elég céltudatos munka a katonai magatartás elemi szabályainak begyakorlásában.

Tapasztalataim szerint jelentős különbség van magasabbegységben belül a hadtáp alegységeknél (katonáknál) a tömegpusztító fegyverek elleni védelem rendszabályainak ismeretében és az egyéni védőeszközök szabályos, normaidőre történő felöltésében, illetve levételében.

A hadtáp alegységek katonáinak a béketevékenységgel kapcsolatos ismeretei általában megfelelnek a követelményeknek. Szabályosan és jól tudják kezelni (alkalmazni) a különböző technikai eszközöket, helyesen;

részletesen ismerik kötelmeiket és jó hozzáállással hajtják végre napi feladataikat.

A legtöbb helyen helyesen éltek a lehetőséggel, hogy a szakharcászati komplex foglalkozásokat a csapatok, egységek, alegységek, komplex foglalkozásaira, gyakorlataira építhetik és a hadtáp alegységek kiképzési tevékenységét összekapcsolhatják a kiskihelyezéseken szükséges béke (éles) ellátási feladataikkal.

A szakharcászati *alaki foglalkozások* tervezése, kidolgozása és végrehajtása a szakharcászati *komplex foglalkozásokhoz* viszonyítva sok helyen elhanyagolt, elnagyolt. Ennél a kérdésnél gyakran felmerült olyan vélemény, hogy az egyes alaki foglalkozásokon nehéz, vagy nem lehet köteléket gyakoroltatni, mivel nem lehet kötelék kiképzést szervezni, egy fő pl. raktárkezelő részére. A kötelék kiképzés keretében nem raktárosi, hanem raktári kiképzést kell értelmezni, melybe beletartozik a raktárvezető, a raktárkezelők, valamint a raktár anyagát szállító gépkocsik vezetői is. Tehát így máris több személy áll rendelkezésünkre az alaki foglalkozásokon különböző fogások és egyszerű tevékenységek gyakorlásához. Lehetőség van arra is, hogy a hiányzó személyek helyett más beosztásúakat gyakoroltassunk a létszámkiegészítés és a kiképzési cél elérése, a helyes szemlélet kialakítására, a komplexség biztosítása érdekében.

A fenti okokra hivatkozva a szemlélt magasabbegységen belül általános tapasztalat szerint elhanyagolták a szakharcászati alakiságok begyakorlását. Az Összkövetelményi Programban meghatározott feladatokat csak komplex foglalkozások keretében gyakorolták, ott viszont idő hiányában már csak a főbb, a legfontosabb kérdésekkel tudtak foglalkozni, mivel adott témában a részfeladatok, egyes mozzanatok végrehajtására is e komplex foglalkozások keretében kellett felkészíteni a hadtáp alegységeket és katonákat. Mindezek ellenére az ellenőrzések során kirendelt és vizsgáztatott alegységek összességében a gyakorlati feladatok végrehajtásában is jól megfeleltek a követelményeknek.

Egyes helyeken a szakharcászati alaki- és komplex foglalkozások hiányos előkészítését és végrehajtását jelzik a hadtáp alegységek széttagolt elhelyezési szabályainak, az őrzés-védelmi követelmények felületes ismerete és a terepen történő mozgásban mutatkozó harcszerűtlenség, sok esetben abszolút járatlanság. Viszont kedvező benyomást keltettek a hadtáp katonák, a hadtáp technikai eszközök szakszerű kezelésében, működtetésében és karbantartásában mutatkozó jártasságukkal tábori viszonyoknak megfelelő körülmények között is.

A foglalkozásvezetők általában egyaránt lelkiismeretesen felkészülnek az elméleti és gyakorlati foglalkozásokra. A legtöbb helyen a foglalkozási jegyek tartalmilag is, formailag is megfelelnek a követelményeknek. Azonban tapasztalható olyan eset is, amikor néhány foglalkozásvezető rutinjára hivatkozva nem készít foglalkozási jegyet, sőt még rövid beszédvázlatot sem. Nem hiszem, hogy ez követendő példa lehetne. A sorállomány foglalkozásainak és a katonák foglalkozásokon való részvételének nyilvántartása jelenleg a csapatoknál még megoldatlan. Igen sok helyen nem tudtak elszámolni személy szerint a foglalkozásokon való részvételtől. **Foglalkozási napló** hiányában — néhány helyen már alkalmazott

módszer szerint — célszerű volna munkafüzetben vagy foglalkozási jegyeken személy szerint nyilvántartani a hadtáp katonák foglalkozásokon való részvételét, illetve távollétét.

A hadtáp alegységek, katonák kiképzésének tervezésében, szervezésében és végrehajtásában résztvevők részéről célszerűnek és ajánlatosnak tartom, hogy minden egyes szakharcászati foglalkozást a cél pontos tisztázása alapján készítsék elő, a foglalkozások levezetésénél pedig a kitűzött cél megvalósításáért alkalmazzanak bátran különböző módszereket, módszerkombinációkat.

Olyan módszereket kell kiválasztani, amely megadja részükre a kellő gyakorlás lehetőségét. Bátran kell alkalmazni a foglalkozásokon a különböző fogások ismétlését, javítását, igazítását. El kell érni, hogy a hadtáp alegységek állománya a legfontosabb és alapvető feladatokat, egyes teendőket a készség szintjén ismerje.

A szakharcászati foglalkozásokon kell besúlykolni a különböző tevékenységet kiváltó jeleket, jelzéseket. A foglalkozásokon be kell tartani a fokozatosságot. Az adott komplex feladatra először az egyént, majd a rajt, a szakaszt kell megtanítani.

A Magyar Néphadseregben minden parancsnok tudja, hogy a napi kiképzés rendszeres végrehajtása igen kemény, következetes munkát igényel. Tisztában kell lenni azzal is, hogy ez a hadtáp szolgálatban fokozottabban érvényes, mivel a mindennapi, feszített béke ellátási feladatok végrehajtása mellett kell lefolytatni a hadtáp kiképzést, a háborús feladatokra való felkészítést.

Ennek eredményes végrehajtásához a maga hatáskörében és területén minden szintű parancsnoknak, hadtáptisztnek sok-sok segítséget kell nyújtani, esetenként megértést tanúsítani.

Szükségesnek látom megváltoztatni azt a — néhány helyen még kimutatható — helytelen szemléletet, mely szerint a hadtáp alegységek, katonák kiképzését, egy elvont, szinte különálló, időszakosan jelentkező feladatnak tekintik. Meg kell értenie a hadtápszolgálatban minden vezetőnek és beosztott parancsnoknak, hogy a kiképzési feladatok végrehajtása folyamatos napi tevékenység, melyet mindenkor egy természetes munkafázisnak kell felfogni és célirányosan tervezni, szervezni, végrehajtani.

Világosan kell látni, hogy az Összkövetelményi Programban előírt és a kiképzési tervekben, okmányokban rögzített kiképzési feladatokat alapvetően — a lehetséges összevonások mellett is — sorrendben kell végrehajtani, mivel annak logikai rendje és didaktikai követelménye van. Azzal is tisztában kell lenni, ha bármely oknál fogva elhagyunk, elhalasztunk egy foglalkozást, akkor annak pótlólagos megtartása sokkal nagyobb nehézségekkel jár, mintha a tervezett időben tartottuk volna meg. Ezért törekedni kell arra, hogy bármilyen áron is, de a betervezett kiképzési foglalkozások lefolytatására kerüljenek. Persze ehhez sokszor kemény akaratra, megalkuvást nem tűrő következetességre van szükség.

Látni kell a csapathadtáp vezető állományának azt is, hogy ha a hadtáp alegységek, katonák kötelező kiképzését következetesen végrehajtják, lényegesen könnyebb lesz a helyzetük gyakorlatokon, komplex foglalko-

zásokon. Ott már mentesülni lehet olyan részfeladatok szervezésétől, közvetlen irányításától, amelyek az alacsonyabbrendű kiképzési foglalkozások körébe tartoznak. (Pl. a hadtáp alegységek települési körletében a széttagolt elhelyezés, őrzés-védelem megszervezése, áttelepülés közvetlen vezetése stb.)